

РОЗДІЛ III. РЕГІОНАЛЬНІ СТУДІЇ

УДК 327.8(510)

Антоніна Шуляк,

доктор політичних наук,

професор кафедри міжнародних комунікацій та політичного аналізу,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,

antonina.mytko@vnu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0002-5234-0758;

Сергій Кулик,

кандидат політичних наук,

доцент кафедри міжнародних відносин і регіональних студій,
Волинський національний університет імені Лесі Українки,

Kulyk.Serhij@vnu.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-7520-7426

DOI 10.29038/2524-2679-2023-01-124-158

**«СТАДІОННА ДИПЛОМАТІЯ» КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ
РЕСПУБЛІКИ В КОНТЕКСТІ ЇЇ ГЕОПОЛІТИЧНИХ ІНТЕРЕСІВ**

Мета статті – підтвердити гіпотезу, що «стадіонна дипломатія» КНР, а саме будівництво Національного футбольного стадіону та басейну в Мінську, є продовженням глобальної політичної, економічної й гуманітарної експансії Китаю у світі. Це зумовило виконання таких завдань: простежити історію побудови стадіонів у Білорусі; з'ясувати особливості будівництва цих спортивних об'єктів крізь призму внутрішньополітичних процесів у Білорусі та двосторонніх відносин держав на сучасному етапі; охарактеризувати геополітичні інтереси Китаю в Республіці Білорусь та регіоні Східної Європи.

Проаналізовано національні інтереси Китаю в Білорусі у сфері політики, економіки, природо-ресурсного потенціалу, військово-технічного співробітництва, демографії, ідеології, культури, інформації, спорту та державного іміджу. Доведено, що свої геополітичні інтереси КНР успішно просуває шляхом «стадіонної дипломатії». Акцентовано увагу на змінах геополітичних орієнтирів Китаю в ході російсько-української

війни 2022 р. Використано системний підхід і низку методів (історичний, узагальнення, компаративний, статистичний, івент- та контент-аналіз, поведінковий, прогнозування). Усе це дало можливість дійти висновку про те, що на тлі внутрішньополітичної кризи (силове придушення мирних демонстрацій громадян після президентських виборів у серпні 2020 р.) Пекін знизив активність білорусько-китайських контактів. Зовнішньополітична криза, зумовлена підтримкою самопроголошеним президентом Білорусі А. Лукашенком збройного вторгнення РФ до України в лютому 2022 р., і, як наслідок, накладення санкцій ЄС і НАТО призвели до того, що Пекін дистанціювався від білоруського лідера та його країни. Відповідно, «стадіонна дипломатія» втратила свою актуальність.

Ключові слова: О. Лукашенко, Сі Цзіньпін, «стадіонна дипломатія», національні інтереси, «Один пояс – один шлях», Олімпійські ігри, бойкот.

Antonina Shuliak,

Lesya Ukrainka Volyn National University,
ORCID ID: 0000-0002-5234-0758;

Serhii Kulyk,

Lesya Ukrainka Volyn National University,
ORCID ID: 0000-0001-7520-7426

«STADIUM DIPLOMACY» OF THE PEOPLE'S REPUBLIC OF CHINA IN THE CONTEXT OF ITS GEOPOLITICAL INTERESTS

The purpose of the article is to confirm the hypothesis that the «stadium diplomacy» of the People's Republic of China, namely the construction of the National Football Stadium and swimming pool in Minsk, is a continuation of China's global political, economic and humanitarian expansion in the world. This led to solving the following tasks: trace the history of the construction of stadiums in Belarus; to find out the specifics of the construction of these sports facilities through the prism of internal political processes in Belarus and the bilateral relations of the states at the current stage; characterize China's geopolitical interests in the Republic of Belarus and the region of Eastern Europe.

The national interests of China in Belarus in the sphere of politics, economy, natural resource potential, military-technical cooperation, demography, ideology, culture, information, sports and state image are analyzed. It has been proven that the PRC successfully promotes its geopolitical interests through «stadium diplomacy». Attention is focused on changes in China's geopolitical orientations during the Russian-Ukrainian war of 2022. The authors of the study used a systematic approach and a number of methods – historical, generalization, com-

parison, statistical, event and content analysis, behavioral, forecasting. All this made it possible to conclude that against the background of the internal political crisis – the violent suppression of peaceful demonstrations by citizens after the presidential elections in August 2020 – Beijing has reduced the activity of Belarusian-Chinese contacts. The foreign policy crisis caused by the support of the self-proclaimed president of Belarus A. Lukashenko for the armed invasion of Ukraine by the Russian Federation in February 2022 and, as a result, the imposition of EU and NATO sanctions, led to the fact that Beijing distanced itself from the Belarusian leader and his country. Thus, «stadium diplomacy» lost its relevance.

Key words: O. Lukashenko, Xi Jinping, «stadium diplomacy», national interests, «One belt – One Road», Olympic Games, boycott.

1. ВСТУП

Постановка проблеми. КНР відстоює свої геополітичні інтереси шляхом «стадіонної дипломатії». Традиційна форма присутності КНР у країнах світу, така як будівництво стадіонів, відома давно. Географія спорудження стадіонів охоплює країни Африки, Азії, Латинської Америки, Карибського басейну та Океанії. Спільним для цих держав є невисокий рівень життя населення, нестабільна економіка й недемократичні політичні режими. Цей вид співробітництва розпочався в 1958 р., коли уряд Китаю допоміг у фінансуванні будівництва Національного спортивного стадіону в Монголії. За даними 2009 р., починаючи із 1956 р., на ці цілі Китай уже витратив 38,54 млрд дол. США [1]. Починаючи з 1969 р., китайськими фірмами побудовано або реконструйовано за гранти КНР 60 футбольних і спортивних стадіонів, більшість із яких розміщені в Африці на південь від Сахари [2]. За іншою інформацією, у 1956–2009 рр. в країнах Африки побудували 53 спортивні споруди загальною місткістю 780 тис. глядачів [3, с. 6].

У міжнародних відносинах такі інструменти «м'якої сили» називають «стадіонною» дипломатією. Будівництво безплатних стадіонів часто супроводжують політичні, дипломатичні та економічні угоди між урядами країн. Політологи розглядають це явище як нову форму колоніалізму або просування Китаєм своїх національних інтересів для отримання значної вигоди в перспективі. Мета дороговартісних «подарунків» у цьому регіоні насамперед економічна – отримати право на реалізацію проєктів із видобутку корисних копалин. Так, після побудови декількох спортивних об'єктів в Анголі Китай став найбільшим світовим імпортером сирої нафти з цієї країни. Також китайські «подарунки» передбачають чіткі

дипломатичні кроки. Наприклад, Коста-Ріка припинила співпрацю з Тайванем.

Геополітичні інтереси держави. В англomовній літературі під терміном «геополітичний інтерес» розуміють національні інтереси, які безпосередньо пов'язані з геополітичними позиціями держави. Термін «національні інтереси» уперше включений в Оксфордську енциклопедію соціальних наук у 1935 р. Відтоді дослідження цієї проблематики актуальне. Питання національних інтересів розробляли такі автори, як Р. Арон [4], В. Вільсон [5], Дж. Кеннан [6], Г. Моргентау [7], Р. Нібур [8], Дж. Розенау [9], Н. Дж. Спайкмен [10]. Серед українських науковців виокремимо праці М. Дністрянського [11], О. Воронянського [12], Р. Ковалюка [13], В. Ліпкана [14], М. Шульги [15], Н. Москальової [16].

Під «геополітичними інтересами» держави ми розуміємо групи інтересів, кінцева мета яких передбачає досягнення стійкого стану домінування, гегемонії, експансії над іншими державами, а також створення системи захисту від геополітичних інтересів інших держав. Геополітичні інтереси визначають геополітичні фактори, до яких належать географічні (територіальне положення, наявність корисних копалин, транспортні маршрути), культурно-демографічні (чисельність населення, культурні особливості, мова, спортивні досягнення); політичні (політична стабільність, нормативно-правове забезпечення, рівень корупції, політичні лідери); економічні (фінансовий стан, розвиток бізнес-процесів, конкурентоспроможність); військово-оборонні (потенціал ВПК; потужність збройних сил); інформаційно-комунікаційні та технологічні (розвиток інформаційних технологій, розповсюдження інформаційної продукції); екологічні (загальний рівень забруднення, показники доступності екологічно чистих товарів); освітньо-інноваційні фактори (доступність освітніх послуг, інноваційність економіки) [17]. До них потрібно включити історичні: використання історичних подій, фактів та політичні фактори («вага» політичної системи держави на світовій арені, дипломатія, проведення переговорів, візитів, підкуп еліти) [18]. Також ми додали іміджеві фактори, тобто пропагування національної культури, цінностей і традицій певної держави. Геополітичні інтереси спираються на національні інтереси й полягають у забезпеченні національної й державної безпеки, внутрішньополітичної стабільності та добробуту громадян, утвердженні місця й впливу держави в системі міжнародних відносин та її цивілізаційного підйому. Геополітичні інтереси є головним фактором, який визначає єдиний геополітичний простір. Автори статті вважають, що геополітичний вплив – це вміння

артикулювати свої геополітичні інтереси й реалізовувати, поширювати їх на територію іншої держави.

Аналіз останніх досліджень із окресленої теми. Розвиток «стадіонної» дипломатії КНР досліджує Simon Chadwick – професор зі спортивного маркетингу й менеджменту в спорті Університету Салфорда у Великобританії, де він також є членом Центру спортивного бізнесу, один із найвідоміших спортивних економістів. Він аналізував розвиток «стадіонної дипломатії» Китаю в країнах Африки [2]. В ілюстрованому фотографіями стадіонів матеріалі Вейна Фаррі проаналізовано, що саме отримує Китай від влади деяких країн Африки за будівництво в них стадіонів [19]. Російські дослідники розглядають стадіонну дипломатію переважно в контексті «м'якої сили», культурної дипломатії КНР [20], виклику США та країнам Заходу [21]. С. Алтухов поєднує реалізацію стадіонної дипломатії з реформами у сфері спорту в КНР [22]. Українські автори згадують про практику стадіонної дипломатії в контексті стратегії «м'якої сили» [23, с. 96–100] у зовнішній політиці Китаю в країнах Африки [24].

Питання особливостей геополітичних інтересів КНР на сучасному етапі й чим це загрожує економіці Білорусі розглянуто в інтерв'ю з академічним директором центру економічних досліджень «Верос» К. Борнуковою. Вона вважає, що «за рахунок цього подарунка Китай розвиває «soft power», і припускає, що на кожному кріслі цього стадіону буде написано щось на кшталт: «Подарунок китайського народу білоруському». Це іміджеве вкладення, яке допоможе Китаю змінити настроєне ставлення до китайських інвестицій та туристів. Експертка стверджує, що в цьому немає нічого поганого [25]. Досягнення, проблеми й перспективи стратегічного партнерства Білорусі та Китаю на глобальному й регіональному рівнях, зокрема в контексті подій після 2014 р. в Україні з'ясовано у виданні Ю. Царика, А. Сівіцького, Н. Савкова [26]. Журналіст «Радіо «Свобода» Р. Стендіш простежив кризу в Білорусі, викликану жорстким придушенням О. Лукашенком мирних демонстрацій після президентських виборів у серпні 2020 р., які опозиція та міжнародні спостерігачі визнали сфальсифікованими. Він переконаний, що на тлі цих подій «Китай, який дуже активно вкладався в економіку Білорусі, із 2019 р. не пропонує Мінську нових проєктів чи кредитів» і дистанціюється від О. Лукашенка [27]. Політизація вітчизняного й міжнародного спорту президентом Білорусі, особливості його участі в урочистих церемоніях відкриття Олімпійських ігор простежено в публікаціях Т. Мельничук [28], В. Матвєєва [29; 30; 31; 32; 33]. Геополітичне значення Олімпійських

ігор 2022 р. у Пекіні для КНР, Росії та України подано в інтерв'ю з держсекретарем США Е. Блінкеном [34] та матеріалі А. Loyd [35 Anthony Loyd]. Позиція КНР щодо війни РФ проти України, яка розпочалася 24 лютого 2022 р., можливого вторгнення військ Білорусі на територію України й взаємовплив усіх цих подій на геополітичні інтереси країн регіону аналізували Ю. Панченко [36], Ю. Пойта [37]. Вони вважають, що Китай не зможе довго утримувати нейтральну позицію в цій війні.

Матеріали про будівництво національного футбольного стадіону й басейну в Мінську знаходимо переважно в російськомовних білоруських (belsat, belta.by) та російських виданнях – «Sputnik», «Комсомольская правда», «Euroradio.fm.ru» на офіційних сайтах президента Білорусі

О. Лукашенко (president.gov.by), МЗС Китаю та Білорусі (china.mfa.gov.by, mfa.gov.by). Про побудову спортивних об'єктів у Мінську в контексті «стадіонної» дипломатії Китаю в Білорусі критично висловилися журналісти редакцій: Радіо «Свабода» – А. Дашчынскі [38], «Tribuna.com» [39]; «charter'97.org» [40]. Вони трактують китайські «подарунки» як політичну та економічну експансію КНР, жорстке дотримання ним своїх національних інтересів. А. Гордєєв, Л. Мережковський у матеріалі «Великий камінь» на шії Білорусі і Китаю» стверджують, що влада Китаю «свідомо працює зі слабкими економіками, бо знає, що ті не зможуть розрахуватись. І тоді віддадуть ключові для нового «Шовкового шляху» ресурси» [41]. Усе це додає актуальності темі статті та визначає її новизну. Адаже автори більшості публікацій про «стадіонну дипломатію» КНР не охоплюють усієї повноти геополітичних інтересів Китаю в Білорусі.

Мета статті – з'ясувати особливості реалізації геополітичних інтересів КНР шляхом «стадіонної дипломатії», а саме будівництва Національного футбольного стадіону та басейну в столиці Республіки Білорусь.

Методика дослідження. У ході дослідження автори використали низку методів: системний – для цілісного розгляду геополітичних інтересів Китаю у світовій політиці; історичний – для конкретизації умов формування двосторонніх відносин Республіки Білорусь і КНР. Метод узагальнення використали для розкриття позитивних та негативних аспектів «стадіонної дипломатії» для КНР і РБ, компаративний – застосований для порівняння проєктів будівництва КНР спортивних об'єктів у Білорусі й країнах Африки, Азії, Латинської Америки, а саме: вартість, технічні характеристики, архітектурні рішення, причини їх побудови та вимоги влади КНР до влади країни-реципієнта. Статистичний метод використали для характеристики сучасного стану стадіонів у Республіці Білорусь – їх

чисельності, відповідності певним категоріям, кількості глядацьких місць, для оцінки вартості проєктів техніко-економічної допомоги КНР Білорусі. Івент-аналіз застосували у встановленні особливостей візитів, зустрічей лідерів двох країн, під час яких обговорювали питання будівництва спортивних об'єктів міжнародного класу в Мінську, проведенні владою Білорусі офіційних заходів із нагоди відкриття новозбудованого стадіону, початку будівництва КНР Національного футбольного стадіону. Контент-аналіз використано для з'ясування кількостей візитів президента Білорусі до КНР, їхніх програм, аналізу нормативно-правової бази двосторонніх відносин. За допомогою біхевіористичного методу простежено поведінку, заяви й висловлювання О. Лукашенка, офіційних осіб Білорусі під час їх контактів із представниками державної влади КНР, проведення ними виробничих нарад, зустрічей із виборцями. Метод прогнозування дав можливість окреслити перспективи розвитку двостороннього співробітництва Білорусі та КНР у контексті подій російсько-української війни 2022 р.

2. РЕЗУЛЬТАТИ ДОСЛІДЖЕННЯ

ПОЛІТИЗАЦІЯ БУДІВНИЦТВА СТАДІОНІВ У СУЧАСНІЙ БІЛОРУСІ

Стадіони футбольної першості Білорусі, у якій виступає 16 команд, порівняно невеликі, лише чотири з них уміщують понад десять тисяч уболівальників. Два з них – відкрита у 2014 р. «Борисов-Арена» (Борисов) – 13.121 глядачів, і Національний Олімпійський стадіон «Динамо» (Мінськ) – 22.324 глядачів, відкритий після реконструкції у 2018 р., отримали четверту категорію за класифікацією УЕФА. Стадіонам «Центральний» (Гомель) – 14.307 глядачів, Державний обласний спортивний комплекс «Брестський» – 10.169 глядачів і Гродненський обласний комплексний центр олімпійського резерву «Неман» (8479 глядачів) присвоєно третю категорію [42].

Незважаючи на те, що будівництво стадіонів у Білорусі влада перетворила на довгобуду, воно слугувало елементом піару для вищого політичного керівництва країни. Так, у 2009 р у м. Борисов (60 км від Мінського аеропорту) власник заводу «БАТЕ» і президент (спонсор) однойменного найтитулованішого футбольного клубу Республіки Білорусь А. Капський, ініціював спорудження футбольного стадіону четвертої категорії за класифікацією УЄФА, щоб команда могла приймати чвертьфінальні матчі Кубка європейських чемпіонів. За словами провідного архітектора бюро

«Ofis Arhitekti» (Словенія), яке проектувало стадіон, та її представника в РФ К. Богославського, протягом двох років влада країни змінила чотири варіанти місцезнаходження стадіону. Оскільки проєкт курирували «зверху», на урочистій церемонії закладання капсули на місці майбутнього будівництва був присутній президент Білорусі О. Лукашенко (жовтень 2010 р.). У листопаді 2010 р. будівельники вийшли на майданчик, а закінчення будівництва було заявлено на літо 2012 р., до 910-ї річниці заснування Борисова. Однак реалізації проєкту завадили особливості роботи вітчизняної будівельної галузі. Так, з моменту передачі документації архітектурне бюро «усунули» від авторського нагляду, воно отримувало лише мінімум інформації про виконання робіт. Будівництво спочатку було припинено внаслідок кризи, що виникла після президентських виборів у грудні 2010 р., ще пізніше далось визнаки таке явище білоруської дійсності, як «дожинки». Це коли всі ресурси будівельної галузі перекидають на один конкретний обласний центр, щороку – новий, у результаті чого там оперативно будують об'єкти інфраструктури, нові спортивні комплекси й льодові палаци [43]. Отож внутрішньополітична ситуація суттєво вплинула на хід будівництва, його терміни були змінені на 2014 р.

Потреба в новому багатотисячному стадіоні в Білорусі назріла давно. Епопея з будівництвом Національного футбольного стадіону почалась у 2010 р. У той час планували за пів мільярда доларів США побудувати стадіон на тридцять тисяч місць в агромістечку Щомислиці Мінського району. У 2012 р. виникла ідея перетворити в Національний футбольний стадіон – інший стадіон «Динамо» [44], який реконструювали до початку Європейських ігор-2019. У кінці 2012 р. почали розбирати старі трибуни, а роботи фінансували з бюджету столиці. Тоді ж О. Лукашенко поставив завдання щодо термінів прийому об'єкта в експлуатацію – кінець 2014 р., а ще краще – до 7 листопада¹. Але реконструкція тривала повільно, тому терміни багаторазово переносили. Поступово відмовилися від попередньої концепції: нове «Динамо» буде не футбольним, а легкоатлетичним стадіоном [45]. У 2014 р. задумали перетворити в Національний стадіон уже стадіон «Трактор».

---

¹7 листопада – День Великої Жовтневої соціалістичної революції (1917 р.), державне свято колишнього СРСР, після розпаду якого більшість колишніх республік його скасували. Натомість у Білорусі це державне свято запроваджено Указом президента Республіки Білорусь О. Лукашенко від 26 березня 1998 р. № 157 «Про державні свята, святкові дні та пам'ятні дати в Республіці Білорусь» і є вихідним днем у країні. Часто до свята здають в експлуатацію або урочисто відкривають важливі об'єкти в соціально-культурній, спортивних сферах, інфраструктурні проєкти Білорусі.

Доказом політизації спорту як складової частини суспільного життя Білорусії є той факт, що офіційна влада Білорусі ігнорує рекомендацій Всесвітньої організації охорони здоров'я (фізичне дистанціювання, запровадження карантину) щодо стримування поширення пандемії COVID-2019. Республіка Білорусь – єдина країна в Європі, у якій, незважаючи на пандемію, проводять масові спортивні заходи, тривають ігри національних футбольної й хокейної першості. У березні та квітні 2020 р. права на трансляцію ігор білоруських чемпіонатів купили телеканали з одинадцяти країн. Тоді як до коронавірусу ці матчі показували лише в Білорусі [46]. Отже, у Білорусі відчувався брак сучасних спортивних арен, реконструкцію наявних і будівництво нових затягнули, тому влада Білорусі намагалася вирішити це питання на міжнародному рівні. Президент Білорусі О. Лукашенко із цим питанням звертався до керівників багатьох країн. «Але там грошей не знайшлося або бажання. КНР і її керівник відгукнулись», – відзначав пізніше О. Лукашенко [47]. Ідею про те, що в рамках китайської технічної допомоги у Мінську можуть побудувати стадіон і басейн, уперше озвучили у 2016 р. на зустрічі президента Білорусі й голови КНР. Домовленість закріплено у 2017 р. під час переговорів двох лідерів на форумі «Пояс і шлях» у Пекіні. Принципової домовленості про будівництво Національного футбольного стадіону досягнуто 10 червня 2018 р. під час зустрічі лідерів РБ та КНР на полях саміту Шанхайської організації співробітництва (м. Ціндао). Через чотири місяці уряди підписали спеціальну угоду. 25 квітня 2019 р. під час двосторонньої зустрічі на Другому форумі міжнародного співробітництва «Пояс і шлях» у Домі народних зборів Китаю генеральний секретар ЦК КПК Сі Цзіньпін і президент Білорусі О. Лукашенко разом представили макети двох спортивних споруд. Глава Білорусі особисто брав участь у виборі концепції просторово-планувальних рішень обох спортивних об'єктів [47]. Влада Китаю заявила, що побудує їх у подарунок Білорусі за можливість реалізувати масштабні проекти на її території.

Технічні характеристики об'єктів будівництва масштабні. Місткість стадіону – 33 тис. глядачів; розмір поля – 105 на 68 м із допоміжною зоною – 1125 на 85 м, двоярусні трибуни. Національний футбольний стадіон відповідатиме критеріям четвертої категорії УЕФА, тут планують проводити відбіркові матчі чемпіонату Європи й світу, Ліги чемпіонів і Ліги Європи, суперкубка УЄФА. Також передбачено використання об'єкта для проведення концертів, виставок. Басейн розрахований на шість тисяч глядацьких місць, уключає п'ять чаш для плавання довжиною 150 м, зможе приймати змагання міжнародного рівня та Олімпійські ігри. Проектування й будівництво стадіону та басейна здійснюють за китайськими стандартами,

із дотриманням технічних вимог і рекомендацій міжнародних футбольних федерацій та Міжнародної федерації плавання.

ВНУТРІШНЬОПОЛІТИЧНІ АСПЕКТИ «СТАДІОННОЇ ДИПЛОМАТІЇ» КНР У БІЛОРУСІ

У китайсько-білоруських відносинах важливу роль відіграють особисті відносини глав держав. Тому будівництво спортивних об'єктів перебуває **під особистим контролем президентів**. Новий стадіон планують збудувати поряд зі стадіоном «Трактор» у парку 50-річчя Жовтня, а басейн – поблизу станції метро «Молодіжна». Білоруська сторона зобов'язана підготувати майданчики для будівництва, а також відповідальна за суміжну інфраструктуру – трубопроводи, дороги, водопостачання, каналізацію, електропостачання й зв'язок. За твердженням китайських фахівців, об'єкти в Мінську – це своєрідна візитна картка КНР, багато будівельних і технологічних рішень у їх проектуванні та спорудженні унікальні й не мають аналогів.

Відповідно до підписаного О. Лукашенко указом (№ 224 від 7 червня 2018 р.) у Мінську розпочали будівництво футбольного стадіону й басейну [48]. 6 серпня 2019 р. на нараді з О. Лукашенко обговорювали підготовку до будівництва з представниками різних міністерств. Він вимагав створити всі необхідні умови, щоб побудувати об'єкти в найкоротші терміни: «щоб ми “тягнули” китайців. Це вони будуватимуть цей об'єкт. Із наших матеріалів, наші люди будуть там працювати в основному. Але щоб у китайців не було скарг, що у нас там якісь незрозумілі стандарти» [47]. Глава Білорусі наголосив, що басейн і стадіон будуть побудовані до 31 грудня 2023 р. На розгляд також винесено проекти указів про будівництво стадіону й басейну. 13 серпня 2019 р. їх підписано президентом («Про реалізацію проекту техніко-економічної допомоги «Національний футбольний стадіон» і «Про реалізацію проекту техніко-економічної допомоги “Басейн міжнародного стандарту”») [49]. Укази підготовлено на основі міжурядових білорусько-китайських угод про реалізацію проектів техніко-економічної допомоги. На нараді з будівництва стадіону й басейну президент заявив, що будівництво розпочнуть у першій половині 2020 р. Представники державної влади Білорусі відкрито заявляють, що «стадіон і басейн – це особистий проект президента» та свідчення його «дипломатичного генія» [50].

Важливість побудови нових спортивних об'єктів у столиці підтверджують **кадрові рішення** О. Лукашенка. Дипломатичні представництва Республіки Білорусь у КНР очолювали досвідчені чиновники з Адміністрації Президента, наприклад, К. Рудий (2016–2020 р.), М. Снопков (30 січня – 4 червня 2020 рр.), Ю. Сенько (із 19

листопада 2020 р.). Саме останній вів перемовини з владою КНР про побудову спортивних об'єктів, а в червні 2020 р. він був призначений першим заступником прем'єр-міністра Білорусі. Обійнявши цей пост, обіцяв продовжити особисто контролювати будівництво цих об'єктів. 30 червня 2020 р. на столичному стадіоні «Динамо» М. Снопков разом із послом КНР у Мінську Цуй Ціміном (2014–2020 рр.), міністром спорту і туризму Білорусі, замголови Мінського міськвиконкому, представниками китайських генпідрядників брав участь в офіційній церемонії старту будівництва Національного футбольного стадіону й басейну [51].

За словами журналіста, який хотів сфотографувати будівництво та поспілкуватись з робітниками, у нього виникло таке **відчуття, що споруджують військові об'єкти**. Фотографувати будівельні містечка цілодобового перебування заборонено, на майданчики можна потрапити лише з тим, хто відповідає за будівництво з білоруського боку. Робітники з Китаю посилаються на незнання мови, а білоруси стверджують, що вони нічого не знають, бо за все відповідають фахівці Піднебесної [52]. На думку авторів, мовна проблема надумана. У Білорусі діє шість Інститутів Конфусія й Китайський культурний центр у столиці, у Мінському державному лінгвістичному університеті діє факультет китайської мови і культури, в університеті імені Янки Купали (Гродно) навчаються кількасот студентів із Китаю, функціонує Школа російської мови для китайських спеціалістів, які приїжджають у Гродно [53]. Очевидно, що певну секретність щодо спорудження спортивних арен спостерігаємо не лише на найвищому політичному, а й виконавчому рівнях.

Будівництво стадіонів – **важливий елемент «м'якої сили» та піару в президентській виборчій кампанії О. Лукашенка**. Офіційна церемонія старту будівництва спортивних об'єктів міжнародного стандарту відбулася 30 червня 2020 р. на столичному стадіоні «Динамо». Вважаємо, що це було частиною передвиборчої програми О. Лукашенка напередодні президентських виборів 9 серпня. Хоча особисто він не був присутній на ній, але подія «символізувала» економічний поступ країни, міжнародне визнання. Укази, видані О. Лукашенком, про які йшлося вище, видані задля створення умов для проведення спортивних змагань міжнародного рівня, привернення населення до занять фізичною культурою й спортом. Зазначалося, що поява нових спортивних споруд у Білорусі сприятиме розвитку вітчизняного футболу та водних видів спорту, дасть можливість білоруським спортсменам більше тренуватись і проводити змагання міжнародного рівня, приїжджати спортсменам з інших країн перед змаганнями на навчально-тренувальні збори. Просування ідеї «великого

спорту» Білорусі простежуємо у висловлюваннях О. Лукашенка про те, що «це не держава, яка не має таких національних об'єктів», адже «футбол – це народний вид спорту», а «плавання – це медалеємний вид спорту» для Білорусі [54]. Отже, внутрішньополітичні особливості будівництва Китаєм у Білорусі спортивних об'єктів охоплюють дипломатичні, політичні, економічні, спортивні аспекти та елементи агітації під час проведення президентських виборчих кампаній.

ГЕОПОЛІТИЧНІ ІНТЕРЕСИ КИТАЙСЬКОЇ НАРОДНОЇ РЕСПУБЛІКИ В РЕСПУБЛІЦІ БІЛОРУСЬ КРИЗЬ ПРИЗМУ «СТАДІОННОЇ ДИПЛОМАТІЇ»

Успішно апробувавши «стадіонну дипломатію» в країнах «третього» світу, Китай розширив її географію на країни Європи. Він на умовах дарування погодився спорудити в Мінську Національний футбольний стадіон і басейн міжнародного класу. Особливості проведення й відстоювання Китаєм своїх національних інтересів шляхом «стадіонної дипломатії» в різних країнах світу узагальнено в табл. 1.

Таблиця 1

Просування КНР своїх національних інтересів шляхом «стадіонної дипломатії»

Інтереси
просування інтересів
<i>Політичні</i>
<p>Збільшення кількості візитів представників влади Китаю до країн, укладення нових договорів і контрактів, що гарантують доступ до кабінетів влади й бізнесу, перемоги в тендерах. Обов'язкова умова для країн-реципієнтів – дотримання політики «єдиного Китаю».</p> <p>Розширення впливу КНР після виходу держав Заходу, США із зон ризику або дезінтеграції країн, конфлікт інтересів Китаю з провідними країнами світу за політичне й економічне домінування у регіонах.</p> <p>Конструювання нових союзів на міжнародній арені, пошук підтримки «третіх» країн у реалізації своїх зовнішньополітичних цілей</p>
<i>Економічні</i>
<p>КНР споруджує, здійснює технічне обслуговування й реконструкцію арен. Для цього виділяє довготермінові позики під низькі відсотки, «зв'язані» кредити або дарує їх. Використання кредитів для підкупу управлінської еліти. Китайські товари витісняють місцевих виробників</p>

та їх продукцію з ринку, що призводить до зміни товарного виробництва країн
<i>Військові</i>
Військово-технічне співробітництво, проникнення у ВПК, збройні сили країн
<i>Природні ресурси</i>
Співпраця з країнами, які багаті природними ресурсами, просування глобальної ініціативи «Один пояс – один шлях»
<i>Етнічні</i>
Демографічна агресія: на будівництві спорткомплексів працюють китайські робітники. Це призводить до змін у складі населення цих країн, збільшення кількості етнічних китайців, зростання чисельності китайської діаспори, закріплення китайців в органах влади цих країн
<i>Ідеологічні</i>
Влада КНР трактує «стадіонну» дипломатію як надання допомоги країнам світу відповідно до принципів рівності та взаємної вигоди як «жест доброї волі» й свідчення непорушної дружби. Стадіони – це символи й нагадування участі Піднебесної в розвитку конкретної країни та взаємозв'язку «китайської мрії» з інтересами розвитку інших країн і народів
<i>Культурні</i>
КНР будує стадіони з національним колоритом, поєднуючи це з поширенням мови, освіти, Інститутів Конфуція
<i>Інформаційні та іміджеві</i>
Співпраця з місцевими інформаційними агентствами для формування іміджу КНР як відповідальної світової держави й подолання страху про «китайську загрозу» в громадській думці країн світу
<i>Спортивні</i>
Влада КНР демонстративно дотримується гасла: спорт – поза політикою, спорт – посол миру. Інколи стадіони будують спеціально для проведення міжнародних змагань. Будівництво футбольних стадіонів узгоджено з державними програмами КНР, що передбачають її трансформацію у «світову футбольну силу» до 2050 р.

* Складено автором.

Географічне положення є важливою геополітичною перевагою Білорусі, на якій ґрунтується зовнішньополітична й економічна стратегія її керівництва. Геополітичні інтереси КНР щодо будівництва нею спортивних об'єктів національного рівня в Білорусі автори умовно розділили на такі:

- політичне співробітництво, а також дипломатична ізоляція Тайваню;
- гео економічні, екологічні аспекти співробітництва Білорусі й КНР;
- ідеологічний та медійно-інформаційний резонанс навколо спорудження Китаєм об'єктів спортивної інфраструктури в Білорусі і їх вплив на імідж країн;
- геополітичні аспекти проведення Олімпійських ігор сучасності;
- можливість створення нових військово-політичних союзів у контексті відносин Білорусі й Китаю з Російською Федерацією на сучасному етапі;
- успішна «стадіонна» дипломатія КНР у Білорусі як приклад для наслідування країнами пострадянського простору.

Політичне співробітництво. Дипломатичні відносини між РФ і КНР встановлено 20 січня 1992 р. Нинішня договірно-правова база двосторонніх відносин нараховує понад 250 документів. Дві країни підтримують інтенсивні контакти на вищому й високих рівнях. Поїздка у КНР (17–19 січня 1995 р.) стала першим офіційним візитом О. Лукашенка за межі території колишнього ССРСР на посту Президента Республіки Білорусь [55]. Президент О. Лукашенко дванадцять разів здійснював візити в Китай протягом 1995–2019 рр. У Білорусі побували з візитами Голови КНР Цзян Цземінь (2001 р.), Сі Цзіпін (2015 р.), прем'єри Держради КНР Лі Пен (1995 р.) і Вень Цзябао (2007 р.) та інші посадовці. Під час візиту Голови КНР Сі Цзіньпіна в Мінськ у травні 2015 р. президент О. Лукашенко заявив: «Ми зробимо все необхідне, щоб Китай міг ефективно просувати свої інтереси в Європі» [56]. Із 2014 р. Білорусь і Китай реалізовували Програму розвитку всестороннього стратегічного партнерства на 2014–2018 рр. Із 31 серпня 2015 р. діє Директива президента Республіки Білорусь № 5 «Про розвиток двосторонніх відносин Республіки Білорусь з Китайською Народною Республікою». Вона визначила пріоритетність розвитку всестороннього стратегічного партнерства з Китаєм. У вересні 2016 р. набрав чинності «Договір про дружбу і співробітництво», підписаний у травні 2015 р. під час державного візиту в Білорусь Голови КНР Сі Цзіньпіна [57]. Голова КНР став першим, кого О. Лукашенко нагородив орденом «За зміцнення миру і дружби» (під час державного візиту в КНР 29–30 вересня 2016 р.) за великий особистий внесок у

розвиток торгово-економічних, науково-технічних, гуманітарних зв'язків між Білоруссю та Китаєм, виняткові заслуги в зміцненні дружніх відносин і співробітництва між державами [58]. «Великим другом» Білорусі також був Цуй Цімін – посол КНР у Республіці Білорусь. За час його роботи країни почали багато спільних проєктів і значно збільшили товарообіг. Саме він оголосив про подарунок – будівництво стадіону й басейну. Діяльність Цуй Ціміна дуже подобалась О. Лукашенку, який у 2020 р. нагородив посла орденом Пошани [40]. Важливий і той факт, що Сі Цзіньпін першим серед закордонних лідерів привітав О. Лукашенка з перемогою на президентських виборах у серпні 2020 р. Отже, злагоджені політичні контакти й політична воля представників влади обох країн сприяли поглибленню всесторонніх відносин між країнами.

Винятково позитивна риторика на офіційному рівні пояснюється відсутністю спірних питань та єдністю позицій цих держав на міжнародній арені. Однією з вимог Китаю в обмін на допомогу іншим країнам є невизнання ними незалежності Тайваню. КНР робить спроби приєднати острівну державу, тому посилено працює над позбавленням Тайваню, що тісно співпрацює зі США і визнана лише двадцятьма державами, економічних союзників. Історія білорусько-тайванських відносин розпочалась у 1992 р. Тоді заступник міністра закордонних справ Китайської Республіки Д. Чжан відвідав Білорусь під час своєї приватної поїздки країнами Співдружності незалежних держав (СНД). Після перемоги на президентських виборах О. Лукашенка 1 липня 1996 р. у Мінську відкрито неофіційне тайванське представництво – Тайбейська торгово-економічна місія [59]. Але білоруська сторона не виконала свою частину двосторонньої угоди й не відкрила представництва на острові. Керівництво Республіки Білорусь постійно підкреслювало, що відносини з Тайванем мають лише економічну складову. Тайбейська торгово-економічна місія в Мінську припинила свою роботу 3 січня 2006 р. [60]. Офіційний Мінськ постійно підтверджував незмінність своїх зобов'язань стосовно уряду КНР, зафіксованих у двосторонніх білорусько-китайських документах. А саме підтримує принципову позицію КНР, направлену проти «незалежності Тайваню» й будь-яких спроб створення «двох Китаїв» або «одного Китаю, одного Тайваню» [61]. Отже, можемо стверджувати, що Китай отримав політичні та дипломатичні дивіденди щодо підтримки його дій на міжнародній арені.

Економічне партнерство. Одним із важливих напрямів зміцнення двостороннього стратегічного співробітництва є перетворення Республіки Білорусь у провідного регіонального учасника ініціативи «Пояс і Шлях»

вздовж континентального мосту між Європою й Азією. У травні 2017 р. президент Білорусі брав участь у Першому міжнародному форумі «Один пояс, один шлях» у Пекіні. У квітні 2019 р. О. Лукашенко здійснив візит у Китай, у рамках якого брав участь у Другому форумі міжнародного співробітництва «Пояс і Шлях» [57]. Білорусь одна з перших підтримала ініціативу «Пояс і шлях». Насправді Мінськ не є важливим торговельним партнером для Пекіна, але геополітичне партнерство з Білоруссю важливе для КНР. Піднебесна вважає Мінськ базою для виходу китайських товарів у Європу і закріплення на ринках країн – членів Євразійського економічного союзу (ЄАЕС) – Білорусь, Казахстан, Росія, Вірменія, Киргизстан. Тому глави двох держав приділяють велику увагу реалізації спільних проєктів. Незважаючи на пандемію COVID-2019, сторони вже перебувають на етапі будівництва. Його мета – створити зразкові об'єкти для Білорусі. Як заявив у своєму виступі під час урочистої церемонії запуску проєктів (30 червня 2020 р.) перший заступник прем'єр-міністра Білорусі М. Снопков, будівництво двох проєктів «значно посилить єдність і дружбу між народами двох країн і продемонструє світові економічну й технічну могутність Китаю» [62].

Виступаючи 28 січня 2022 р. з посланням до білоруського народу та Національних зборів, президент Білорусі О. Лукашенко заявив, що Китай став одним із найважливіших торговельних партнерів Білорусі, а «реалізацію ініціативи «Один пояс, один шлях» означив як пріоритетне завдання Білорусі на ближчу перспективу. Він відзначив, що річний обсяг товарообороту між Білоруссю й Китаєм становить понад 5,5 млрд дол. США, реалізовано 23 проєкти загальною вартістю декілька млрд дол. США» [63]. Китай почав надавати техніко-економічну допомогу Білорусі у 2007 р. Із 2015 р. вона щорічно отримує 130 млн дол. допомоги, а з урахуванням проєктів, що проєктують на найближчі три-чотири роки, вона становитиме 800 млн дол. США [51]. Техніко-економічна допомога соціально орієнтована: діє великий проєкт «Будівництво соціального житла», особисто затверджений главами двох держав (студентські гуртожитки, лікарні); побудовано готельно-діловий комплекс «Шантер Хілл», готель «Пекін». Також за участю КНР реалізовані проєкти – автомобільний завод «БелДжі», індустріальний парк «Великий камінь», електрифіковано залізницю. Хоча не всі китайські проєкти були успішно завершені, обидві сторони трактують їх як «символ дружби народів» [64].

Будівництво спортивних споруд є частиною економічного співробітництва двох країн. Так, 14 липня 2017 р., за підсумками зустрічі міністра економіки Білорусі В. Зіновського з делегацією Міністерства

комерції Китаю на чолі з начальником відділу Департаменту з надання допомоги, підписано угоди про надання техніко-економічної допомоги з будівництва стадіону й басейну за міжнародними стандартами шляхом обміну листами про початок фінансового обґрунтування цих проєктів. Із цією метою передбачали виділити 1,2 млрд юанів (180 млн дол. США) [65]. Єдина умова китайської сторони – угода повинна бути ратифікована парламентами, тобто набути силу закону. Таким чином, КНР вимагає законодавчо закріплених урядових гарантій щодо будівництва спортивних об'єктів. Це передбачає, що влада країни – реципієнта допомоги – зобов'язана жорстко дотримуватись усіх регламентів і термінів, надавати пільги. Так, до 31 грудня 2023 р. від ПДВ звільнені обороти з реалізації учасниками будівництва товарів (робіт, послуг), майнових прав на території Республіки Білорусь із метою проєктування, будівництва й оснащення стадіону та басейну [49]. 6 серпня 2019 р. міністр економіки Білорусі Д. Крутой повідомив, що будівництво обійдеться у 235 млн дол. США [47]. Це один із найдорожчих для КНР «подарунків», адже спортивні арени в африканських країнах коштували для Китаю в середньому 60–80 млн дол. США й не відрізнялись ексклюзивним дизайном. Генеральними підрядниками будівництва в Мінську Національного футбольного стадіону в червні 2020 р. визначені Пекінська міська будівельна корпорація, басейну – Пекінська інженерно-будівельна корпорація [66]. Ці компанії мають досвід у створенні масштабних національних об'єктів у Китаї й за кордоном. Це суперечить словам О. Лукашенка про будівництво об'єктів власними силами. За інформацією Telegram-каналу «Ник и Майк», 235 млн дол. США є не подарунком, а «зв'язаним» кредитом. За договором із китайською стороною, його можна витратити лише на стадіон та басейн [40]. Отже, вартість будівництва об'єктів, що її називають білоруські чиновники, щораз збільшується. Тому, зважаючи на особливості будівництва Китаєм таких об'єктів у країнах Африки, остаточна сума витрачених коштів двома сторонами буде завищена.

Ідеологія та культурний колорит. В архітектурній концепції стадіону й приміщення басейну закладено тему дружби Білорусі та Китаю. Червоно-білий колір і зелена територія стадіону відображають національний стиль та природні особливості Білорусі, плаваючі лінії фасаду поєднують дві дружні держави й символізують ініціативу «Один пояс – один шлях» [45]. В оформленні басейну будуть використані кольори державних прапорів й елементи орнаментів двох країн. Фасад буде виконано у вигляді п'яти з'єднаних ромбів, які символізують білоруський орнамент. Прикметно, що на паркані будівельного майданчика закріплені плакати з ієрогліфами

й написом російською «Допомога з Китаю для спільного майбутнього» [52]. Поки що не відомо, яку назву отримає стадіон – припускаємо, що вона відобразатиме білорусько-китайську дружбу. Отже, ці новозбудовані об'єкти і надалі матимуть ідеологічне «навантаження».

Медійно-інформаційний резонанс. Спорудження об'єктів активно висвітлюють білоруські й російські ЗМК, у своїх публікаціях вони подають фото з будівельних майданчиків. Регулярно розміщують інформаційні матеріали про це на сайтах МЗС Білорусі, посольства КНР у Білорусі – посол КНР у Білорусі Цуй Цімін часто давав коментарі офіційним е-ресурсам. Також влада Білорусі організовує прес-тури по лінії культурного обміну з метою популяризації білоруських товарів і послуг у КНР, розвитку економічних відносин між державами. Зазвичай, їх проводять напередодні міжнародних форумів «Один пояс, один шлях».

Екологічні ризики. Виконання китайською стороною більшості проєктів у Білорусі характерне ігноруванням європейських і вітчизняних екологічних стандартів. Громадські активісти Мінська, зокрема координатор ініціативи «Місто для громадян» Д. Кобрусев, сподівалися, що «новий стадіон побудують на місці старого стадіону «Трактор», а не поруч». Це дало б змогу зберегти зелену зону й не призвело б до погіршення екологічної ситуації в Заводському районі міста. За його словами, громадських обговорень проєкту детального планування не було [38]. П'ять років тому у відповідь на знищення частини лісопаркової зони місцеві жителі зробили сайт, який розповідає про важливість збереження Парку 50-річчя Жовтня в оточенні численних заводів. Вони також створили петицію, яка адресована голові Мінського міського виконавчого комітету. У ній вони висловили сподівання, що «влада міста прислухається до думки мешканців і не допустить вирубки парку, а будівництво нового стадіону буде скасовано або перенесено у відповідне місце» [67]. Станом на березень 2022 р. її вже підписали понад 3500 осіб – найбільше з усіх на цей момент. Це підтверджує, що бережливого ставлення до природи в міському ландшафті Minsk – дуже актуальна тема. Водночас влада столиці на це ніяк не відреагувала.

Геополітика проведення Олімпійських ігор сучасності. Будівництво КНР спортивних споруд безпосередньо пов'язане з національними інтересами Білорусі та її держав-сусідів щодо проведення Олімпійських ігор на її території. Білорусь має досвід проведення масштабних спортивних змагань: улітку 2019 р. країна прийняла Другі європейські ігри, у вересні 2019 р. – легкоатлетичний матч Європа – США. Свого часу Президент України В. Зеленський пропонував президенту Білорусі разом провести

Олімпійські ігри [68]. А 6 вересня 2019 р. у Бресті О. Лукашенко заявив журналістам, що «Білорусь могла б спільно з Росією чи Україною провести Олімпіаду. «Об'єкти під Олімпійські ігри у нас готові. Зараз Національний футбольний стадіон побудуємо і для водних видів спорту, залишиться футбол. У Росії вся інфраструктура створена під футбол. Можемо запросто з ними прийняти Олімпіаду. І тут переважно літню провести – в Білорусі – за допомогою росіян або українців. У них є об'єкти, яких нам не вистачає», – сказав О. Лукашенко [29]. Таким чином, президент визнав недостатність спортивної інфраструктури в Білорусі й наголосив на важливості побудови Національного футбольного стадіону та басейну.

Зважаючи на стратегічний характер двосторонніх відносин, білоруський лідер не підтримав дипломатичний бойкот Зимових Олімпійських Ігор 2022 р. у Пекіні. Під час свого звернення до народу й Національних зборів Республіки 28 січня 2022 р. О. Лукашенко сказав, що «бойкот майбутньої Олімпіади повертає світ у реалії холодної війни», а «спорт високих досягнень сьогодні отруєний політикою» [63]. Президент Білорусі не потрапив до списку почесних гостей, запрошених на бенкет із приводу початку Олімпійських ігор у Пекіні (4–20 лютого). 7 грудня 2020 р. МОК прийняв рішення про відсторонення представників НОК Білорусі (13 із членів виконкому НОК цей виняток не стосується лише Т. Дроздовської), а саме: колишнього й нинішнього голів (Олександра Лукашенка і його сина Віктора) від усіх заходів олімпійського рівня, у т. ч. Олімпійських ігор [33]. Санкції запроваджені у зв'язку з тим, що НОК Білорусі не зміг захистити своїх спортсменів від політичних переслідувань. Це пов'язано з висловленням спортсменами своєї громадянської позиції, проведенням маршу «Спортсмени з народом» у Мінську, їх активною участю в акціях протесту громадян проти невизнання результатів президентських виборів 2020 р. в Білорусі. Президент МОК зазначив, що дії чинного керівництва НОК Білорусі суперечать основоположним принципам Олімпійської хартії й «серйозно підривають репутацію олімпійського руху». У відповідь на санкції МОК, О. Лукашенко назвав президента і членів МОК «бандою» і заявив про свій намір звернутися до суду [32].

Багато країн Заходу з ініціативи США – Велика Британія, Канада, Японія, Індія, Австралія, Нідерланди, Бельгія, Данія, Литва, Косово, Нова Зеландія, – відмовилися прислати свої дипломатичні делегації в знак протесту проти порушень прав людини, а саме, утисків уйгурів Сіньцзян-Уйгурському автономному районі та інших мусульманських меншин. Як відомо, МЗС Республіки Білорусь підтримало КНР у зв'язку з безладами в Сіньцзян-Уйгурському автономному районі влітку 2009 р. Загалом,

Білорусь твердо підтримує позицію Китаю в ключових питаннях щодо Сінцзян-Уйгурського автономного району, Тибетського автономного району, САР Сянган і Тайваню.

На церемонії відкриття Зимових Олімпійських ігор-2022 у Пекіні були присутні лише двадцять глав держав, при цьому п'ять із них – із Центральної Азії [69]. МОК «жорстко» поставив питання про присутність О. Лукашенка перед владою Пекіна. Однак Білорусь не висувала претензій «своїм друзям», щоб не створювати незручностей» [33]. Для О. Лукашенка перебування на церемонії відкриття Олімпійських ігор уже давно є показником того, як його сприймають у цивілізованому світі. Уперше на Іграх він був присутній у 1998 р. в Нагано (Японія), відвідав також Олімпійські ігри 2008 р. в Пекіні, зимову Олімпіаду 2014 р. у Сочі (РФ). Натомість, влада Великої Британії відмовила О. Лукашенку у відвідуванні Лондону під час Олімпійських ігор 2012 р., хоча він очолював НОК, а очільники таких національних структур отримують акредитацію на Ігри автоматично. Це дало підстави О. Лукашенку заявити: «Олімпійські ігри – це не спорт, а політика. Брудна політика» [28]. У той час президенту Білорусі й низці чиновників (усього 249 осіб) було заборонено в'їзд до країн Європи, бо ЄС оголосив їх нев'їзними у зв'язку з репресіями проти політичних опонентів і порушенням прав людини [30]. Незважаючи на те, що країни-члени ЄС, США продовжують звинувачувати керівництво Білорусі й Китаю в порушенні прав людини, влада Білорусі солідарна з діями китайської влади щодо недоцільності бойкоту проведення Олімпійських ігор. Саме тому О. Лукашенко надав інформаційну підтримку голові КНР Сі Цзіньпіну – надіслав вітання з приводу відкриття Олімпіади. Він з особливою теплотою пригадав свій перший візит у Китай під час проведення ХХІХ Літніх Олімпійських ігор 2008 р. Відзначимо, що тоді Китай виграв медальний залік, а Білорусь показала один із найкращих результатів [31]. Отже, Білорусь відчуваючи свою залежність від китайської допомоги, не наважилась «ускладнювати» двосторонні відносини, пов'язані з проведенням КНР Зимових Олімпійських ігор 2022 р.

Нові військово-політичні дилеми. Наголосимо на важливому геополітичному аспекті китайсько-білоруських відносин, який безпосередньо пов'язаний із вторгненням збройних сил Російської Федерації на територію України. Активізація співпраці між Мінськом і Пекіном збіглася з початком російсько-українського конфлікту у 2014 р. Анексія Криму й війна на Донбасі були серед з причин посилення стратегічної уваги до Білорусі з боку КНР. Це змусило Пекін переглянути

свої початкові плани просування ініціативи «Пояс і шлях» у Сх. Європі, у яких особливу роль відводили Україні. В умовах дестабілізації військово-політичної ситуації в Україні увагу Китаю було перенесено на Білорусь як більш передбачувану й стабільну державу. Із цієї ж причини РБ і КНР активно взаємодіяли у військово-політичній та військово-технічній сферах [26, с. 5, 6]. Так, Пекін допоміг створити реактивну систему залпового вогню «Полонез» і підтримав прискорений вступ Мінська до Шанхайської організації співробітництва (ШОС), заявку до якої подав у 2022 р.

Після проблемної для О. Лукашенка президентських виборчої кампанії 2020 р. Пекін стримував економічну й політичну підтримку Мінська. У червні 2020 р. міністр спорту та туризму Білорусі С. Ковальчук заявив, що проєкт Національного футбольного стадіону вкотре буде переглянуто, зміни стосуватимуться термінів зведення об'єкта через пандемію коронавірусу. Також китайська сторона відклала візит Сі Цзіньпіня до Білорусі, під час якого планували підписати Договір про торгівлю послугами й здійснення інвестицій. Імовірно, геополітично вмотивованим було призначення у листопаді 2020 р. новим послом КНР у РБ Се Сяюня, який раніше працював у дипломатичних місіях на територіях Росії та України [70]. Це дає нам підстави стверджувати, що вище керівництво КНР було добре поінформоване про військово-політичну ситуацію в Україні й РФ.

Щодо збройного вторгнення РФ на територію України 24 лютого 2022 р., то, як писало напередодні агентство «Bloomberg», із посиланням на неназваного китайського дипломата, під час телефонної розмови очільник КНР Сі Цзіньпін, імовірно, попросив В. Путіна відкласти можливе вторгнення в Україну на час проведення Олімпійських ігор у Пекіні. Для Китаю Олімпіада – важлива подія, і Сі Цзіньпін не хоче, щоб Росія «затъмарила її, спровокувавши глобальну кризу» [71]. Ще раніше МЗС КНР наголосило на важливості дотримання резолюції ООН про олімпійське перемир'я «із семи днів до початку Олімпійських ігор і до семи днів після закінчення Паралімпійських ігор». Водночас державний секретар США Е. Блінкен заявив, що Олімпіада в Пекіні не завадить планам В. Путіна розпочати вторгнення в Україну [34]. Проведення Олімпійських ігор як інформаційного прикриття для початку анексії території держав-сусідів Росія вже неодноразово використала: Літні Олімпійські ігри в Пекіні 2008 р. – це початок окупації Абхазії й Пд. Осетії (Грузія), відомої як «війна 08.08», та Зимові Олімпійські ігри в Сочі 2014 р. – початок окупації Донецької й Луганської областей та Криму (Україна). 10–20 лютого 2022 р. Росія та Білорусь провели військові навчання «Союзна рішучість-2022» поблизу

кордонів України та ЄС із метою, за словами президента О. Лукашенка, відпрацьовування «протистояння силам заходу й півдня». Водночас командувач Операції об'єднаних сил О. Павлюк в інтерв'ю «The Times» заявив, що кінець Олімпіади і спільних навчань Білорусі та РФ припадає на 20 лютого – ця дата в командування викликає занепокоєння. Імовірно, тоді війська РФ можуть атакувати» [35]. Зважаючи на те, що Сі Цзіньпін має вагомий вплив на В. Путіна, а РФ і РБ є стратегічними партнерами КНР, і вони підтримують одна одну на світовій арені, займають нейтральну позицію щодо гострих питань, таких як окупація Криму або репресії проти китайських уйгурів, автори дослідження припускають, що КНР мала всі підстави відмовляти президента Росії від збройного втручання в Україну.

Уторгнення російських військ із метою «демлітаризації та денацифікації України» відбулося зі сходу, півдня й півночі, зокрема з території Білорусі. Президент Білорусі О. Лукашенко повністю підтримав агресію РФ, жодним чином не виступив проти ракетних ударів по Україні з території Білорусі, а ймовірність безпосередньої участі білоруської армії в бойових діях проти України на стороні РФ зберігається [36]. Під час голосування в РадБезі та ГА ООН щодо вторгнення Росії в Україну Китай утримався від голосування, зазначивши, що резолюції не враховують «принцип неподільності безпеки» та «історію і складність кризи» [37], а уряд КНР відмовився назвати те, що відбувається, вторгненням і засудити його. Автори статті вважають, що в такій ситуації спорудження КНР спортивних об'єктів у Мінську буде призупинено до подальшого напрацювання чітких позицій КНР щодо війни РФ в Україні. Також Білорусь як країна-посібник РФ утратила міжнародну привабливість для проведення міжнародних спортивних змагань, що позбавило актуальності спорудження на її території великих спортивних об'єктів.

Будівництво стадіону й басейну в Мінську не обговорювали під час державного візиту (тринадцятого за рахунком) 28 лютого – 1 березня 2023 р. президента Білорусі до Китаю. Однак у прийнятій спільній декларації «Про подальший розвиток зразкових відносин усепогодного та всебічного стратегічного партнерства Білорусі й КНР у нову епоху» згадано різні аспекти партнерства, у т. ч. будівництво та спорт [72]. Ця зустріч, що відбулася в умовах гібридної агресії РФ і РБ проти України, на думку авторів, мала переважно економічне й пропагандистське значення. У О. Лукашенка та Сі Цзіньпіна є давні особисті стосунки й домовленості, а Китай є другим торговим партнером для Білорусі після РФ. Тому саме Пекін прийняв О. Лукашенка, який останні два роки перебував у міжнародній ізоляції. Це вчергове підтверджує, що погляди сторін щодо міжнародного порядку

денного й ситуації в Україні збігаються. Китай успішно адаптується під нинішню ситуацію та переслідує свої інтереси в Білорусі, виходячи з нових геополітичних умов. 14 березня 2022 р. влада Китаю виступила проти необґрунтованих санкцій країн Заходу щодо Білорусі. Очевидно, що на тлі останніх подій, санкції США і ЄС щодо Білорусі будуть розширені, і влада Китаю буде змушена їх дотримуватись. В іншому випадку вона ризикує опинитись у міжнародній ізоляції. А це призупинить «європеїзацію» Китаю. Символічно, що Росія вже двічі продемонструвала неповагу до свого стратегічного союзника – КНР та особисто її лідера, коли під час проведення Олімпійських ігор у цій країні розпочала війни проти країн-сусідів. Збройне вторгнення РФ до України відбулося під час проведення Зимових Паралімпійських ігор-2022, тому це відволікло увагу світової спільноти від цього «спортивного свята», певним чином «пониживши» економічні, організаційні, медійні досягнення КНР. Тому підтримуємо міркування Ю. Пойти про те, що «оскільки Китай позиціонує себе як країна, для якої міжнародне право є ключовим фактором, останні дії Росії створили дилему для китайської дипломатії щодо того, яким чином на це реагувати» [37].

Імідж країн. О. Лукашенко неодноразово наголошував, що Білорусі вигідно проводити великі спортивні змагання, адже «це не на збиток, це обличчя країни, імідж». Експерти стверджують, що будівництво стадіону й басейну – це «іміджеве вкладання, що допоможуть Китаю змінити настроєне ставлення до китайських інвестицій і туристів». Доказом цього є те, що КНР намагається подати й зробити ці проекти як шедевр проектів допомоги іноземним державам. Білорусь узяла зобов'язання встановити біля стадіону й басейну пам'ятні таблички із зазначенням інформації про надану Китаєм допомогу.

Водночас критично налаштовані громадяни Білорусі називають це «китайськими подарунками» «міжнародного стандарту» (у лапках) [73], «Китай-Ареною» [74]. Підставою для цього вважають те, що китайські безкоштовні стадіони нагадують шаблонні побудови [19]. Тому не виключено, що в Мінську збудують «бездушні плоскі корпуси». Громадські активісти Мінська, зокрема координатор ініціативи «Місто для громадян» Д. Кобрусєєв, сподівалися, що «новий стадіон побудують на місці старого «Трактор», а не поруч». Це дало б змогу зберегти зелену зону й не призвело б до погіршення екологічної ситуації в цьому районі міста. За його словами, громадських обговорень проекту детального планування не було [38]. Білоруси усвідомлюють значення такого подарунку, і шукають відповідь на питання, що «влада КНР вимагає натомість?», «що влада

Білорусі продала КНР без згоди білорусів?». Серед можливих варіантів: Китай «виб'є» зняття ліміту на «Аліекспрес», нові торговельні контракти, приватизація та модернізація підприємств, «розпродаж Білорусі», а також постачання калійних добрив. Є й геополітичні варіації: «Соромно, країна в центрі Європи чекає стадіон-подарунок від Китаю разом із Габоном, Малаві, Коста-Ріка»; «вусатий маразматик віддає китайцям задарма землі й економічні преференції за цю дурничку» [39], «скоро станемо європейською провінцією Китаю – якоюсь “Білоянь”» [75].

Приклад для наслідування іншим країнам. А. Лукашенко неодноразово підкреслював, що будівництво таких спортивних об'єктів у Мінську в рамках співробітництва Білорусі й Китаю є безпрецедентним і повинно стати прикладом для інших проєктів, які планують реалізувати в майбутньому. Ці намагання можна вважати успішними й резонансними на території экс-СРСР. Так, у травні 2021 р. президент Футбольного союзу Киргизстану К. Маматов обговорив із послом Китаю Ду Девєнь можливість будівництва нового сучасного стадіону в Киргизстані та інші проєкти з розвитку футболу. Під час зустрічі К. Маматов навів у приклад Республіку Білорусь, у якій на гроші від КНР будують Національний стадіон і басейн. Посол додала, якщо будівництво сучасного стадіону буде в пріоритеті Киргизстану, тоді проєкт має шанс на реалізацію [76].

3. ВИСНОВКИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Виокремлено такі спільні елементи функціонування для двох держав: недемократичні політичні режими; установлення культу особи й партії; непрозорість ведення внутрішньої та зовнішньої політики; особиста зацікавленість лідерів країн у співпраці; слабкість демократичних інститутів політичної системи; порушення прав людини; стратегічне партнерство між країнами; накладання санкцій на ці країни міжнародним співтовариством.

Водночас «стадіонна дипломатія» КНР є інструментом «м'якої сили» для Республіки Білорусь щодо розбудови спортивної інфраструктури – можливість проведення Літніх Олімпійських ігор спільно з країнами-сусідами, поліпшення транспортної мережі Мінська; особистого піару президента Білорусі О. Лукашенка та урядовців; подальшого розвитку та зміцнення двосторонніх відносин; китайський «подарунок» Білорусі слугуватиме прикладом для наслідування іншими слаборозвиненими країнами. «Стадіонна дипломатія» дасть позитивні результати для КНР – це «європеїзація» Китаю; розширення його впливу в Білорусі; підтримка владою Республіки Білорусь дій влади КНР на міжнародній

арені. Негативними сторонами «стадіонної» дипломатії для Республіки Білорусь вважаємо поглинання економіки КНР; збільшення дисбалансу в товарообороті Білорусі з КНР [77]; зростання фінансового боргу Білорусі перед Китаєм. Водночас для КНР є такі загрози як непередбачуваність політичного режиму «останнього диктатора Європи» й зумовлена цим внутрішньополітична криза та «фактор Росії» як незручного союзника Республіки Білорусь у нових геополітичних умовах.

«Стадіонна дипломатія» КНР у Білорусі сприяє набуттю нових союзників у Європі, та зміцненню відносин зі старими, ставить за мету їх економічну експансію. Безкоштовні спортивні об'єкти супроводжують політичні та економічні угоди між урядами держав, попри відсутність достовірної інформації про ці угоди й хід будівництва. Надання допомоги Китаєм Білорусі, будівництво ним спортивних об'єктів у Мінську, на нашу думку, має на меті «європеїзацію» Китаю, його «цивілізаційне» просування до кордонів країн Заходу, намагання дотримуватись європейських норм і стандартів. Тому розгляд практики «стадіонної дипломатії» Китаю у контексті просування його геополітичних інтересів буде предметом подальших наукових досліджень авторів.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Заяц, А., Лойко, О. Почему Китай расщедрится и подарит Беларуси стадион и бассейн за 180 млн. долларов. URL: <https://news.tut.by/economics/554580.html>.
2. Chadwick, S. (2017). How China is fuelling the African Cup of Nations through stadium diplomacy. URL: <https://www.scmp.com/sport/soccer/article/2061186/how-china-fuelling-african-cup-nations-through-stadium-diplomacy>.
3. Чжунго юй фэйчжоу цзин мао гуаньси баогао 2010 (Доклад о торгово-экономических отношениях Китая и Африки 2010 г.) / Сост. колл. Центра Китай – Африка АМТЭС Минкоммерции КНР, Пекин, 2010.
4. Raymond, Aron's (2003). *Peace and War. A Theory of International Relations*, 846 p.
5. Wilson, W. (1970). *College and State Educational, Literary and Political Papers (1875–1913)*. R. S. Ed Baker, W. E. Dodd, vol. 2, New York, Columbia University Press, 402 p.
6. Кеннан, Дж. (2002). *Дипломатия Второй мировой войны глазами американского посла в СССР Джорджа Кеннана* / пер. с англ. Л. А. Игоревского, Ю. Д. Чупрова, Москва: Центрполиграф, 479 с.
7. Morgenthau, Hans, J. (1982). *In Defense of the National Interest*. University Press of America, 306 p.
8. Niebuhr R. (1964). *A Nation So Conceived: Reflections on the History of America From Its Early Visions to its Present Power*. Alan Heimert, Faber & Faber, 155 p.
9. Rosenau, J. (1968). *National Interest*. International Encyclopedia of the Social Sciences. Ed. by Sills D. L., Washington, *The Macmillan Company and The Free Press*, vol. 11, p. 34–40.

10. Spykman, N. J. (2007). *America's strategy in world politics: the United States and the balance of power*. New Brunswick, NJ, Transaction Publishers, 500 p.
11. Дністрянський, М. С. (2003). *Геополітичні доктрини і підходи: критичний аналіз методології*. Львів, Вид. центр ЛНУ ім. Івана Франка, 114 с.; Дністрянський, М. С. (2021). *Загострення геополітичних взаємин у період постмодерну та становище України*, Львів: ЛНУ ім. Івана Франка, 154 с.
12. Воронянський, О. В. (2011). «Національні інтереси» як категорія політичної науки. *Вісник Національної юридичної академії України імені Ярослава Мудрого. Серія: Філософія, філософія права, політологія, соціологія*, № 10. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_53/Gileya53/P8_doc.pdf.
13. Ковалюк, Р. Т. Національні інтереси України в новій геополітичній ситуації. URL: <http://www.kyumu.edu.ua/vmv/v/06/kovaluk.htm>.
14. Ліпкан, В. А. (2006). *Теоретичні основи та елементи національної безпеки України*, Київ: Текст, 600 с.
15. Шульга, М. А. (2006). *Російський дискурс геополітики*, Київ, ПАРАПАН, 524 с.
16. Москальова, Н. П. (2016). Концепції національного інтересу в науковій літературі. *Вісник Донецького національного університету, Серія: Політичні науки*, № 1, с. 29–32.
17. Дашевська, О. В. (2015). Геополітичний статус держави: сутність, фактори та функції. *Грані*, № 9 (125), вересень, с. 33–37.
18. Мазуренко, І. М. (2019). Геополітичні характеристики як форма реалізації геополітики. *Збірник наукових праць Центру воєнно-стратегічних досліджень Національного університету оборони України імені Івана Черняховського*, № 2, с. 14–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvsd_2019_2_4.
19. Farry, W. (2015). *China's long game of Stadium Diplomacy in Africa*. URL: <https://findchina.info/chinas-long-game-stadium-diplomacy-africa>.
20. Дейч, Т. Л. (2018). Китай в Африке: «неоколоніалізм» или «win-win» стратегия? *Контуры глобальных трансформаций: политика, экономика, право*, т. 11, № 5, с. 119–141.
21. Необычные дипломатические приёмы, в которые трудно поверить (2019). URL: <https://megalife.net.ua/2019/02/15/neobychnye-diplomaticheskie-priyomy-v-kotorye-trudno-poverit/>
22. Алтухов, С. В. (2021). Спортивная реформа в Китае: от государственной идеологии до изменения сознания людей. URL: <https://istina.msu.ru/publications/article/87067653/>.
23. Шевчук, О. В. (2011). Стратегія «м'якої сили» КНР на початку XXI ст. *Наукові праці Чорноморського державного університету імені Петра Могили, Серія: Політологія*, вип. 150, т. 162, с. 96–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2011_162_150_21.
24. Волович, О. (2019). Африканська політика Китаю. URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/afrykanska-polityka-kytayu/>.
25. Михно, И. (2019). «Нас захватит Китай?» Эксперт объясняет, как КНР влияет на экономику Беларуси и чем ей грозит. URL: <https://kyky.org/money/kak-kitay-vliyaet-na-ekonomiku-belarusi-i-chem-ey-ugrozhayet-govorit-ekspert>.
26. Царик, Ю. (2020). Глобальный и региональный порядок. Беларусь – Китай: достижения, проблемы и перспективы стратегического партнерства / А. Сивицкий,

Н. Савков. Фонд имени Фридриха Эберта. Представительство в Украине / Проект Беларусь, сентябрь, 22 с.

27. Стэндиш, Р. (2021). Китай остыл к Лукашенко? Минск, его партнеры и геополитика. URL: <https://rus.azattyq.org/a/belarus-china-cooling-on-lukashenka-investment-leverage-eu-moscow/31141180.html>.

28. Мельничук, Т. (2012). Лукашенко не хотят видеть на Олимпиаде в Лондоне. URL: https://www.bbc.com/russian/international/2012/07/120725_lukashenko_olympics_london.

29. Матвеев, В. (2019). Лукашенко: Беларусь могла бы совместно с Россией или Украиной провести и Олимпиаду. URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-belarus-mogla-by-sovmestno-s-rossiej-ili-ukrainoj-provesti-i-olimpiadu-361053-2019/>.

30. Лукашенко не пустили на Олимпиаду в Лондоне (2012). URL: https://zn.ua/OLIMPIADA2012/lukashenko_ne_pustili_na_olimpiadu_v_londone.html.

31. Лукашенко поздравил Си Цзиньпина с открытием Олимпиады в Пекине (2022). URL: <https://mediabrest.by/news/politika/lukashenko-pozdravil-si-tszinpinga-s-otkrytiem-olimpiady-v-pekine>.

32. Лукашэнка назваў кіраўніцтва Міжнароднага алімпійскага камітэту «бандай», прыгразіў судом (2020). URL: <https://www.svaboda.org/a/30989802.html>.

33. Стало известно, почему Александр Лукашенко не поехал на Олимпиаду в Пекин (2022). URL: https://sportkr.ru/olimpiada-2022/stalo-izvestno-pochemu-aleksandr-lukashenko-ne-poekhal-na-olimpiadu-v-pekini_nid235481_au27au_cr27cr.

34. Transcript: Secretary of State Antony Blinken on «Face the Nation». January 23, 2022. URL: <https://www.cbsnews.com/news/transcript-antony-blinken-face-the-nation-01-23-2022/>.

35. Anthony Loyd (2022). «Ukrainians are ready to tear apart Russians with their bare hands». *The Times*, January 22. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/people-are-ready-to-tear-apart-russians-with-their-bare-hands-z9k6w50k8>.

36. Панченко, Ю. (2022). Ваганья Лукашенка: як Білорусь намагається уникнути відправлення військ в Україну. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/8/7135447/>.

37. Пойта, Ю. (2022). Союзник, якого боїться Путін: як Китай може допомогти стримати агресію РФ. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/4/7134499/>.

38. Дашчынскі, А. (2019). У Менску рыхтуюць пляцоўкі пад будоўлю стадыёну і басэйна коштам 180 млн даляраў. URL: <https://www.svaboda.org/a/29792148.html>.

39. Носко, В. (2019). Китай подарит Беларуси стадион. Он любит делать такие подарки, но обычно просит что-то взамен. URL: <https://by.tribuna.com/tribuna/blogs/whatyougot/2367729.html>.

40. Хартыя'97 % (2020). Китайский стадион, который Лукашенко называл «подарком», оказался взятым в кредит? URL: <https://charter97.org/ru/news/2020/11/3/399313/>.

41. Гордеев, А., Мережковский, Л. «Великий камень» на шее Беларуси и Китая. URL: <https://4esnok.by/mneniya/velikij-kamen-na-shee-belarusi-i-kitaja/>.

42. Стадионы футбольных клубов Беларуси. URL: <https://www.pressball.by/footballstat/stadiums/>.

43. Богославский, К. (2012). Стадион для лучших футболистов Беларуси. URL: <https://archi.ru/world/40682/stadion-dlya-luchshih-futbolistov-belarusi>.

44. Каким будет новый Национальный футбольный стадион в Минске, деньги на который дают китайцы (2020). URL: <https://zavodfoto.livejournal.com/6604422.html>.

45. Можейко, Г. (2020). Смотрите, каким будет Национальный футбольный стадион, который Минску подарили китайцы. URL: <https://www.kp.ru/daily/27132/4219944/>.

46. Головкин, К. (2020). Посмотрите на футбольные стадионы Белоруссии. Там продолжается чемпионат, несмотря на коронавирус. URL: <https://strelkamag.com/ru/article/posmotrite-na-futbolnye-stadiony-belorussii-tam-prodolzhaetsya-chempionat-nesmotrya-na-koronavirus>.

47. Антонов, А. (2019). Китай подарит Беларуси стадион и бассейн за \$235 млн. URL: <https://belmarket.by/news/2019/08/06/news-40387.html?sid=a0erok63urhnab22pjq85c3af6>.

48. Хомичев, Т. (2018). В Минске построят футбольный стадион и бассейн за китайские деньги. URL: <https://www.belnovosti.by/obshchestvo/v-minske-postroyat-futbolnyu-stadion-i-basseyn-za-kitayskie-dengi>.

49. О реализации проекта технико-экономической помощи «Национальный футбольный стадион» (2019), Указ Президент РБ 306 13.08.2019 (2019). URL: https://kodeksy-by.com/norm_akt/source-%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%A0%D0%91/type-%D0%A3%D0%BA%D0%B0%D0%B7/306-13.08.2019.htm.

50. Первый зампремьер-министра Беларуси Снопков: «Мы свидетели дипломатического гения нашего президента. Стадион и бассейн – это его личный проект» (2020). URL: <https://bytribuna.global.ssl.fastly.net/football/1086540318.html>.

51. Балакирева, Ю. (2020). Как будет выглядеть подаренный Китаем бассейн. URL: <https://sputnik.by/20200630/Kak-budet-vyglyadet-podarennyu-Kitaem-basseyn-1045056739.html>.

52. Солонкевич, С. (2021). Как идет строительство национального стадиона и бассейна в Минске? URL: <https://blizko.by/notes/kak-idet-stroitelstvo-natsionalnogo-stadiona-i-basseyna-minske>.

53. Представители ведущих китайских СМИ посетили Беларусь (2019). URL: <http://mininform.gov.by/news/all/predstaviteli-vedushchikh-kitayskikh-smi-posetili-belarus/>.

54. Доклад о реализации проектов технико-экономической помощи «Бассейн международного стандарта» и «Национальный футбольный стадион». URL: <https://president.gov.by/ru/events/doklad-o-realizatsii-proektov-texniko-ekonomicheskoy-pomoshchi-bassejn-mezhdunarodnogo-standarta-i-21724>.

55. Президент Беларуси А. Лукашенко 28-30 сентября совершит государственный визит в Китайскую Народную Республику (2016). URL: https://www.belarus.by/ru/press-center/news/prezident-belarusi-aleksandr-lukashenko-28-30-sentjabrja-sovershit-gosudarstvennyj-vizit-v-kitajskuju-narodnuju-respubliku_i_0000046269.html.

56. Государственный визит Председателя КНР Си Цзиньпина в Беларусь. 12 мая 2015 г. URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/gosudarstvennyj-vizitpredsedatelja-knr-si-tszinpinga-v-belarus-11366/.

57. О политических отношениях Беларуси и Китая. Посольство Республики Беларусь в Китайской Народной Республике. URL: <https://china.mfa.gov.by/ru/bilateral/>.

58. Государственный визит в Китайскую Народную Республику. URL: <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsdatelem-vsekitajskogo-komiteta-narodnogo-politicheskogo-konsultativnogo-soveta-kitaja-juj-14530>.

59. Синицын, Л. (2008). Беларусь и Тайвань: смогут ли аист и дракон лететь вместе? URL: <https://taipanorama.tw/news.php?post=108938&unit=388>.

60. Пресс-секретарь МИД Тайваня: Беларусь так и не стала дружественным для нас государством (2006). URL: <http://afn.by/news/i/69338>.

61. О заявлении пресс службы МИД Беларуси по тайваньской проблеме. Министерство иностранных дел Республики Беларусь (2006). URL: <https://mfa.gov.by/press/statements/b4efe8be98f8114f.html>; Заявление пресс-службы МИД Республики Беларусь в связи со вступлением в должность нового руководства местной администрации на Тайване. Министерство иностранных дел Республики Беларусь (2016). URL: <https://mfa.gov.by/press/statements/f0d4480d702ccddf.html>.

62. В ближайшее время планируется строительство проекта Белорусского Национального футбольного стадиона технико-экономической помощи Китая, разработанного компанией IPPR (2020). URL: http://www.camce.com.cn/ru/enNews/enEN/202007/t20200705_249865.html.

63. Развивать отношения с Китаем и поддерживать зимние Олимпийские игры в Пекине – президент Беларуси (2022). URL: http://russian.news.cn/2022-01/29/c_1310445747.htm.

64. Бабин, В. (2019). Почему Китай построит футбольный стадион в Минске бесплатно? URL: <https://belsat.eu/ru/in-focus/pochemu-kitaj-postroit-futbolnyj-stadion-v-minske-besplatno/>.

65. Китай поможет построить национальный футбольный стадион в Минске (2017). URL: <https://zviazda.by/ru/news/20170714/1500031407-kitay-pomozhet-postroit-nacionalnyu-futbolnyu-stadion-v-minske>.

66. Гришкевич, А. (2020). Две корпорации из Пекина стали генподрядчиками строительства стадиона и бассейна за счет помощи КНР. URL: <https://www.belta.by/economics/view/dve-korporatsii-iz-pekina-stali-genpodrjadchikami-stroitelstva-stadiona-i-bassejna-za-schet-pomoschi-393946-2020/>.

67. Мисюкевич, А. Против вырубки парка 50-летия Октября и строительства нового стадиона! URL: <https://www.change.org/p/%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%B8%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%B%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%>.

68. Зеленський запропонував Лукашенку разом провести Олімпійські Ігри (2019). URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/10/05/zelenskyj-zaproponuvav-lukashenku-razom-provesty-olimpijski-igry/>.

69. Лидеры стран ЦА выстроились в очередь на прием к Си в Пекине (2022). URL: <https://russian.eurasianet.org/%D0%BB%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%8B-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD-%D1%86%D0%B0->.

70. Биография г-на Се Сяюнь (2020). Посольство Китайской Народной Республики в Республике Беларусь. URL: http://by.china-embassy.org/rus/DS/jianli/202010/t20201028_2414856.htm.

71. Nardelli, A., Pismennaya, E. (2022). Putin Could Burst Xi's Olympic Dream with a War in Ukraine. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-01-22/ukraine->

crisis-beijing-olympics-may-affect-russia-s-vladimir-putin-s-thinking?srnd=premium-europe&sref=Y0jVLcFo.

72. Завершился государственный визит Александра Лукашенко в Китайскую Народную Республику (2023). URL: <https://president.gov.by/ru/events/zavershilsya-gosudarstvennyu-vizit-aleksandra-lukashenko-v-kitayskuuyu-narodnuuyu-respubliku>.

73. Матузова, Ю. (2020). В Минске начали строить «китайские подарки»: стадион и бассейн. Зачем это Китаю? URL: <https://euroradio.fm/ru/v-minske-nachali-stroit-kitayskie-podarki-stadion-i-basseyn-zachem-eto-kitayu>.

74. Платонов, З. (2017). «Китайская сторона построит Национальный стадион в дар нашей республике». URL: <https://www.kp.by/daily/26710/3735429/>.

75. Сергей Румас: «Национальный стадион? Ждем предложение от китайской стороны. Это будет своего рода дружеский жест для нашей страны» (2017). URL: <https://by.tribuna.com/football/1052126190.html>.

76. Футбольный союз Кыргызстана попросил деньги у Китая на стадион (2021). URL: <https://www.akchabar.kg/ru/news/futbolnyj-soyuz-kr-poprosil-dengi-u-kitaya-na-stadion/>.

77. Нежданов, В. (2019). «В поисках Шелкового пути». Что происходит в торговле Беларуси и Китая. URL: <https://eurasia.expert/chto-proiskhodit-v-torgovle-belarusi-i-kitaya/>.

REFERENCES

1. Zajac, A., Lojko, O. Pochemu Kitaj rasshhedritsja i podarit Belarusi stadion i bassejn za 180 mln. dollarov. URL: <https://news.tut.by/economics/554580.html>.

2. Chadwick, S. (2017). How China is fuelling the African Cup of Nations through stadium diplomacy. URL: <https://www.scmp.com/sport/soccer/article/2061186/how-china-fuelling-african-cup-nations-through-stadium-diplomacy>.

3. Chzhungo juj fjejchzhou cin mao guan'si baogao 2010 (Doklad o torgovo-jekonomicheskikh otnoshenijah Kitaja i Afriki 2010 g.) / Sost. koll. Centra Kitaj – Afrika AM-TJeS Minkommercii KNR, Pekin, 2010.

4. Raymond, Aron's (2003). Peace and War. A Theory of International Relations, 846 p.

5. Wilson, W. (1970). College and State Educational, Literary and Political Papers (1875–1913). R. S. Ed Baker, W. E. Dodd, vol. 2, New York^ Columbia University Press, 402 p.

6. Kennan, Dzh. (2002). Diplomatiya Vtoroj mirovoj vojny glazami amerikanskogo posla v SSSR Dzhordzha Kennana. Per. s angl. L. A. Igorevskogo, Ju. D. Chuprova, M., Centrpoligraf, 479 p.

7. Morgenthau, Hans J. (1982). In Defense of the National Interest. University Press of America, 306 p.

8. Niebuhr, R. (1964). A Nation So Conceived: Reflections on the History of America From Its Early Visions to its Present Power. Alan Heimert, Faber & Faber, 155 p.

9. Rosenau, J. (1968). National Interest. International Encyclopedia of the Social Sciences. Ed. by Sills D. L., Washington, *The Macmillan Company and The Free Press*, vol. 11, p. 34–40.

10. Spykman, N. J. (2007). *America's strategy in world politics: the United States and the balance of power*. New Brunswick, NJ: Transaction Publishers, 500 p.

11. Dnistrianskyi, M. S. (2003). *Heopolitychni doktryny i pidkhody: krytychnyi analiz metodolohii*. Lviv, Vydavnychiy tsentr LNU imeni Ivana Franka, 114 p.; Dnistrianskyi, M. S. (2021). *Zahostrennia heopolitychnykh vzaiemyn u period postmodernu ta stanovyshe Ukrainy*, Lviv: LNU imeni Ivana Franka, 154 p.

12. Voronianskyi, O. V. (2011). «Natsionalni interesy» yak katehoriia politychnoi nauky. *Visnyk Natsionalnoi yurydychnoi akademii Ukrainy imeni Yaroslava Mudroho. Serii: Filosofiia, filosofiia prava, politolohiia, sotsiolohiia*, № 10. URL: http://www.nbu.gov.ua/portal/Soc_Gum/Gileya/2011_53/Gileya53/P8_doc.pdf.

13. Kovaliuk, R. T. *Natsionalni interesy Ukrainy v novii heopolitychnii sytuatsii*. URL: <http://www.kymu.edu.ua/vmv/v/06/kovaluk.htm>.

14. Lipkan, V. A. (2006). *Teoretychni osnovy ta elementy natsionalnoi bezpeky Ukrainy*, Kyiv: Tekst, 600 p.

15. Shulha, M. A. (2006). *Rosiiskyi dyskurs heopolityky*, Kyiv: PARAPAN, 524 p.

16. Moskalova, N. P. (2016). Kontseptsii natsionalnogo interesu v naukovi literaturi. *Visnyk Donetskoho natsionalnogo universytetu, Serii: Politychni nauky*, № 1, p. 29–32.

17. Dashevskaya, O. V. (2015). Heopolitychnyi status derzhavy: sutnist, faktory ta funktsii. *Hrani*, № 9 (125), veresen, p. 33–37.

18. Mazurenko, I. M. (2019). Heopolitychni kharakterystyky yak forma realizatsii heopolityky. *Zbirnyk naukovykh prats Tsentru voienno-stratehichnykh doslidzhen Natsionalnogo universytetu oborony Ukrainy imeni Ivana Cherniakhovskoho*, № 2, p. 14–21. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Znpcvds_2019_2_4.

19. Farry, W. (2015). *China's long game of Stadium Diplomacy in Africa*. URL: <https://findchina.info/chinas-long-game-stadium-diplomacy-africa>.

20. Deich, T. L. (2018). Kitaj v Afrike: «neokolonializm» ili «win-win» strategija? *Kontury global'nykh transformacij: politika, jekonomika, pravo*, t. 11, № 5, p. 119–141.

21. *Neobychnye diplomaticheskie priyomy, v kotorye trudno poverit'* (2019). URL: <https://megalife.net.ua/2019/02/15/neobychnye-diplomaticheskie-priyomy-v-kotorye-trudno-poverit/>.

22. Altuhov, S. V. (2021). Sportivnaja reforma v Kitae: ot gosudarstvennoj ideologii do izmenenija soznaniya ljudej. URL: <https://istina.msu.ru/publications/article/87067653/>.

23. Shevchuk, O. V. (2011). Stratehiia «miakoi syly» KNR na pochatku KhKhI st. *Naukovi pratsi Chornomorskoho derzhavnogo universytetu imeni Petra Mohyly, Serii: Politolohiia*, vyp. 150, t. 162, p. 96–100. URL: http://nbuv.gov.ua/UJRN/Npchdupol_2011_162_150_21.

24. Volovych, O. (2019). Afrykanska polityka Kytai. URL: <http://bintel.com.ua/uk/article/afrykanska-polityka-kytayu/>.

25. Mihno, I. (2019). «Nas zahvatit Kitaj?» Jekspert ob"jasnjaet, kak KNR vlijaet na jekonomiku Belarusi i chem ej grozit. URL: <https://kyky.org/money/kak-kitay-vlijaet-na-ekonomiku-belarusi-i-chem-ey-ugrozhaet-govorit-ekspert>.

26. Carik, Ju. (2020). Global'nyj i regional'nyj porjadok. Belarus' – Kitaj: dostizhenija, problemy i perspektivy strategicheskogo partnerstva. A. Sivickij, N. Savkov. Fond imeni Fridriha Jeberta. *Predstavitel'stvo v Ukraine / Proekt Belarus', sentjabr'*, 22 p.

27. Stjendish, R. (2021). *Kitaj ostyl k Lukashenko? Minsk, ego partnery i geopolitika*.

URL: <https://rus.azattyq.org/a/belarus-china-cooling-on-lukashenka-investment-leverage-eu-moscow/31141180.html>.

28. Mel'nichuk, T. (2012). Lukashenko ne hotjat videt' na Olimpiade v Londone. URL: https://www.bbc.com/russian/international/2012/07/120725_lukashenko_olympics_london.

29. Matveev, V. (2019). Lukashenko: Belarus' mogla by sovместno s Rossiej ili Ukrainoj provesti i Olimpiadu. URL: <https://www.belta.by/president/view/lukashenko-belarus-mogla-by-sovместno-s-rossiej-ili-ukrainoj-provesti-i-olimpiadu-361053-2019/>.

30. Lukashenko ne pustili na Olimpiadu v Londone (2012). URL: https://zn.ua/OLIMPIADA2012/lukashenko_ne_pustili_na_olimpiadu_v_londone.html.

31. Lukashenko pozdravil Si Czin'pina s otkrytiem Olimpiady v Pekine (2022). URL: <https://mediabrest.by/news/politika/lukashenko-pozdravil-si-tszin-pina-s-otkrytiem-olimpiady-v-pekine>.

32. Lukashjenka nazvaŭ kiraŭnictva Mizhnarodnaga alimpijskaga kamitjetu «bandaj», prygraziŭ sudom (2020). URL: <https://www.svaboda.org/a/30989802.html>.

33. Stalo izvestno, pochemu Aleksandr Lukashenko ne poehal na Olimpiadu v Pekin (2022). URL: https://sportkp.ru/olimpiada-2022/stalo-izvestno-pochemu-aleksandr-lukashenko-ne-poekhal-na-olimpiadu-v-pekina_nid235481_au27au_cr27cr.

34. Transcript: Secretary of State Antony Blinken on «Face the Nation». January 23, 2022. URL: <https://www.cbsnews.com/news/transcript-antony-blinken-face-the-nation-01-23-2022/>.

35. Anthony, Loyd (2022). «Ukrainians are ready to tear apart Russians with their bare hands». *The Times*, January 22. URL: <https://www.thetimes.co.uk/article/people-are-ready-to-tear-apart-russians-with-their-bare-hands-z9k6w50k8>.

36. Panchenko, Yu. (2022). Vahannia Lukashenka: yak Bilorus namahaietsia unyknyty vidpravlennia viisk v Ukrainu. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/8/7135447/>.

37. Poita, Yu. (2022). Soiuznyk, yakoho boitsia Putin: yak Kytai mozhe dopomohty strymaty ahresiiu RF. URL: <https://www.eurointegration.com.ua/articles/2022/03/4/7134499/>.

38. Dashchynski, A. (2019). U Mensku ryhtujuc' pljacoŭki pad budoŭlju stadyjonu i basjejna koshtam 180 mln daljaraŭ. URL: <https://www.svaboda.org/a/29792148.html>.

39. Nosko, V. (2019). Kitaj podarit Belarusi stadion. On ljubit delat' takie podarki, no obychno prosit chto-to vzamen. URL: <https://by.tribuna.com/tribuna/blogs/whatyougot/2367729.html>.

40. Hartyja'97 % (2020). Kitajskij stadion, kotoryj Lukashenko nazyval «podarkom», okazalsja vzjatym v kredit? URL: <https://charter97.org/ru/news/2020/11/3/399313/>.

41. Gordeev, A., Merezhkovskij, L. «Velikij kamen'» na shee Belarusi i Kitaja. URL: <https://4esnok.by/mneniya/velikij-kamen-na-shee-belarusi-i-kitaja/>.

42. Stadiony futbol'nyh klubov Belarusi. URL: <https://www.pressball.by/footballstat/stadiums/>.

43. Bogoslavskij, K. (2012). Stadion dlja luchshih futbolistov Belarusi. URL: <https://archi.ru/world/40682/stadion-dlja-luchshih-futbolistov-belarusi>.

44. Kakim budet novyj Nacional'nyj futbol'nyj stadion v Minske, den'gi na kotoryj dajut kitajcy (2020). URL: <https://zavodfoto.livejournal.com/6604422.html>.

45. Mozhejko, G. (2020). Smotrite, kakim budet Nacional'nyj futbol'nyj stadion, kotoryj Minsku podarili kitajcy. URL: <https://www.kp.ru/daily/27132/4219944/>.

46. Golovkin, K. (2020). Posmotrite na futbol'nye stadiony Belorussii. Tam prodolzhaetsja chempionat, nesmotrja na koronavirus. URL: <https://strelkamag.com/ru/article/>

posmotrite-na-futbolnye-stadiony-belorussii-tam-prodolzhaetsya-chempionat-nesmotrya-na-koronavirus.

47. Antonov, A. (2019). Kitaj podarit Belarusi stadion i bassejn za \$235 mln. URL: <https://belmarket.by/news/2019/08/06/news-40387.html?sid=a0erok63urhnab22pq85c3af6>.

48. Homichev, T. (2018). V Minske postroyat futbol'nyj stadion i bassejn za kitajskie den'gi. URL: <https://www.belnovosti.by/obshchestvo/v-minske-postroyat-futbolnyy-stadion-i-basseyn-za-kitajskie-dengi>.

49. O realizacii proekta tehniko-jekonomicheskoy pomoshhi «Nacional'nyj futbol'nyj stadion» (2019), Ukaz Prezident RB 306 13.08.2019 (2019). URL: https://kodeksy-by.com/norm_akt/source-%D0%9F%D1%80%D0%B5%D0%B7%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D0%BD%D1%82%20%D0%A0%D0%91/type-%D0%A3%D0%BA%D0%B0%D0%B7/306-13.08.2019.htm.

50. Pervyj zamprem'er-ministra Belarusi Snopkov: «My svideteli diplomaticheskogo genija nashego prezidenta. Stadion i bassejn – jeto ego lichnyj proekt» (2020). URL: <https://bytribuna.global.ssl.fastly.net/football/1086540318.html>.

51. Balakireva, Ju. (2020). Kak budet vygljadet' podarenyj Kitaem bassejn. URL: <https://sputnik.by/20200630/Kak-budet-vyglyadet-podarenyy-Kitaem-basseyn-1045056739.html>.

52. Solonkevich, S. (2021). Kak idet stroitel'stvo nacional'nogo stadiona i bassejna v Minske? URL: <https://blizko.by/notes/kak-idet-stroitelstvo-natsionalnogo-stadiona-i-basseyna-minske>.

53. Predstaviteli vedushhikh kitajskih SMI posetili Belarus' (2019). URL: <http://mininform.gov.by/news/all/predstaviteli-vedushchikh-kitajskikh-smi-posetili-belarus/>.

54. Doklad o realizacii proektov tehniko-jekonomicheskoy pomoshhi «Bassejn mezh-dunarodnogo standarta» i «Nacional'nyj futbol'nyj stadion». URL: <https://president.gov.by/ru/events/doklad-o-realizatsii-proektov-texniko-ekonomicheskoy-pomoschi-bassejn-mezh-dunarodnogo-standarta-i-21724>.

55. Prezident Belarusi A. Lukashenko 28-30 sentjabrja sovershit gosudarstvennyj vizit v Kitajskuju Narodnuju Respubliku (2016). URL: https://www.belarus.by/ru/press-center/news/prezident-belarusi-aleksandr-lukashenko-28-30-sentjabrja-sovershit-gosudarstvennyj-vizit-v-kitajskuju-narodnuju-respubliku_i_0000046269.html.

56. Gosudarstvennyj vizit Predsedatelja KNR Si Czin'pina v Belarus'. 12 maja 2015 g. URL: http://president.gov.by/ru/news_ru/view/gosudarstvennyj-vizitpredsedatelja-knr-sitszinpina-v-belarus-11366/.

57. O politicheskikh otnoshenijah Belarusi i Kitaja. Posol'stvo Respubliki Belarus' v Kitajskoj Narodnoj Respublike. URL: <https://china.mfa.gov.by/ru/bilateral/>.

58. Государственный визит в Китайскую Народную Республику. URL: <https://president.gov.by/ru/events/vstrecha-s-predsedatelem-vsekitajskogo-komiteta-narodnogo-politicheskogo-konsultativnogo-soveta-kitaja-juj-14530>.

59. Sinicyn, L. (2008). Belarus' i Tajvan': smogut li aist i drakon letet' vmeste? URL: <https://taipanorama.tw/news.php?post=108938&unit=388>.

60. Press-sekretar' MID Tajvanja: Belarus' tak i ne stala družhestvennym dlja nas gosudarstvom (2006). URL: <http://afn.by/news/i/69338>.

61. O zajavlenii press sluzhby MID Belarusi po tajvan'skoj probleme. Ministerstvo inostrannyh del Respubliki Belarus' (2006). URL: <https://mfa.gov.by/press/statements/b4e->

fe8be98f8114f.html; Zajavlenie press-služby MID Respubliki Belarus' v svjazi so vstu-
pleniem v dolzhnost' novogo rukovodstva mestnoj administracii na Tajvane. Ministerstvo
inostrannyh del Respubliki Belarus' (2016). URL: <https://mfa.gov.by/press/statements/f0d-4480d702ccddf.html>.

62. V blizhajshee vremja planiruetsja stroitel'stvo proekta Belorusskogo Nacional'nogo
futbol'nogo stadiona tehniko-jekonomicheskoy pomoshhi Kitaja, razrabotannogo kompaniej IPPR
(2020). URL: http://www.camce.com.cn/ru/enNews/enEN/202007/t20200705_249865.html.

63. Razvivat' otnoshenija s Kitaem i podderzhivat' zimnie Olimpijskie igry v Pekine
– prezident Belarusi (2022). URL: http://russian.news.cn/2022-01/29/c_1310445747.htm.

64. Babin, V. (2019). Pochemu Kitaj postroit futbol'nyj stadion v Minske besplatno?
URL: <https://belsat.eu/ru/in-focus/pochemu-kitaj-postroit-futbolnyj-stadion-v-minske-besplatno/>.

65. Kitaj pomozhet postroit' nacional'nyj futbol'nyj stadion v Minske (2017). URL:
<https://zviazda.by/ru/news/20170714/1500031407-kitay-pomozhet-postroit-nacionalnyy-futbolnyj-stadion-v-minske>.

66. Grishkevich, A. (2020). Dve korporacii iz Pekina stali genpodrjadchikami
stroitel'stva stadiona i bassejna za schet pomoshhi KNR. URL: <https://www.belta.by/economics/view/dve-korporatsii-iz-pekina-stali-genpodrjadchikami-stroitel'stva-stadiona-i-bassejna-za-schet-pomoschi-393946-2020/>.

67. Misjukevich, A. Protiv vyrubki parka 50-letija Oktjabrja i stroitel'stva novogo sta-
diona! URL: <https://www.change.org/p/%D0%BC%D0%B8%D0%BD%D1%81%D0%BA%D0%B8%D0%B9-%D0%B3%D0%BE%D1%80%D0%BE%D0%B4%D1%81%D0%BA%D0%BE%D0%B9-%D0%B8%D1%81%D0%BF%D0%BE%D0%BB%D0%BD%D0%B8%D1%82%D0%>.

68. Zelenskyi zaproponuvav Lukashenku razom provesty Olimpijski Ihry (2019).
URL: <https://hmarochos.kiev.ua/2019/10/05/zelenskyj-zaproponuvav-lukashenku-razom-provesty-olimpijski-igry/>.

69. Lidery stran CA vystroilis' v ochered' na priem k Si v Pekine (2022). URL: <https://russian.eurasianet.org/%D0%BB%D0%B8%D0%B4%D0%B5%D1%80%D1%8B-%D1%81%D1%82%D1%80%D0%B0%D0%BD-%D1%86%D0%B0->

70. Biografija g-na Se Sjaojun (2020). Posol'stvo Kitajskoj Narodnoj Respub-
liki v Respublike Belarus'. URL: http://by.china-embassy.org/rus/DS/jianli/202010/t20201028_2414856.htm.

71. Nardelli, A., Pismennaya, E. (2022). Putin Could Burst Xi's Olympic Dream With
a War in Ukraine. URL: <https://www.bloomberg.com/news/articles/2022-01-22/ukraine-crisis-beijing-olympics-may-affect-russia-s-vladimir-putin-s-thinking?srnd=premium-europe&sref=Y0jVLcFo>.

72. Zavershilsja gosudarstvennyj vizit Aleksandra Lukashenko v Kitajskuju Narodnuju
Respubliku (2023). URL: <https://president.gov.by/ru/events/zavershilsya-gosudarstvennyy-vizit-aleksandra-lukashenko-v-kitajskuyu-narodnuyu-respubliku>.

73. Matuzova, Ju. (2020). V Minske nachali stroit' «kitajskie podarki»: stadion i basse-
jn. Zachem jeto Kitaju? URL: <https://euroradio.fm/ru/v-minske-nachali-stroit-kitajskie-podarki-stadion-i-bassejn-zachem-eto-kitaju>.

74. Platonov, Z. (2017). «Kitajskaja storona postroit Nacional'nyj stadion v dar nashej
respublike». URL: <https://www.kp.by/daily/26710/3735429/>.

75. Sergej Rumas: «Nacional'nyj stadion? Zhdem predlozhenie ot kitajskoj storony. Jeto budet svoego roda družeskij zhest dlja nashej strany» (2017). URL: <https://by.tribuna.com/football/1052126190.html>.

76. Futbol'nyj sojuz Kyrgyzstana poprosil den'gi u Kitaja na stadion (2021). URL: <https://www.akchabar.kg/ru/news/futbolnyj-soyuz-kr-poprosil-dengi-u-kitaya-na-stadion/>.

77. Nezhdanov, V. (2019). «V poiskah Shelkovogo puti». Chto proishodit v torgovle Belarusi i Kitaja. URL: <https://eurasia.expert/chto-proiskhodit-v-torgovle-belarusi-i-kitaya/>

Матеріал надійшов до редакції 05.02.2023 р.

УДК 327.82

Артем Сапсай,

кандидат політичних наук, доцент кафедри міжнародних відносин,
інформації та регіональних студій,

Національний авіаційний університет,

artem.sapsai@npp.nau.edu.ua

ORCID ID: 0000-0001-9857-5272

DOI 10.29038/2524-2679-2023-01-158-169

ПЕРЕГОВОРНИЙ ПОТЕНЦІАЛ РЕСПУБЛІКИ НІГЕР У НЕЙТРАЛІЗАЦІЇ ЗАГРОЗИ ТЕРОРИЗМУ ДЕРЖАВАМ ЦЕНТРАЛЬНОГО САХЕЛЮ

Пропонована наукова розвідка належить до перетину трьох напрямів досліджень міжнародних відносин, як-от: 1) вивчення сучасних транснаціональних збройних конфліктів; 2) розгляд переговорів як ключового інструменту в розв'язанні конфліктів; 3) аналіз сучасного потенціалу державної дипломатії в нейтралізації проявів тероризму. Безпосередньою метою роботи є встановлення ключових характеристик та загальної якості дипломатичного переговорного потенціалу Республіки Нігер у нейтралізації загрози тероризму країнам Центрального Сахелю, що проєктується у формі транснаціонального конфлікту. Характеризуючи місце й роль переговорів у будь-якому конфлікті, виходимо із трьох ключових тверджень, що вказують на безпосередній взаємозв'язок відповідних понять та стали усталеними в галузі конфліктології: 1) переговори змінюють стимули й можливості для насильства в рамках конфлікту; 2) переговори є